

Vore Sparekasser og den foreslaaede Sparekasseforening.

Af Sparekassedirektør **F. Krag.**

I sit nylig udgivne Skrift «Vore Sparekasser og deres Virkemaade» *) har Prof. Falbe Hansen udtalt, at det ikke er med ganske Urette, at man bebrejder Sparekasserne, at en væsenlig Del af de vanskelige Pengeforhold maa tilskrives dem paa Grund af deres Pengepositioner. Man maa vistnok give Forfatteren Medhold heri, idet det maa erkjendes, at Sparekasserne i Almindelighed i Tidens Løb have tabt noget af deres oprindelige Karakter som udelukkende Forvaltningssteder for opsparede Kapitaler og lidt efter lidt ere gaaede over til at blive Instituter med det Øjemed indenfor sig at samle saa mange til Indskydelse bestemte Midler som muligt uden Hensyn til om disse Midler i Virkeligheden egne sig til Modtagelse i en Sparekasse eller ikke. Om det nu end maa erkjendes, at enkelte navnlig af de større og mere indflydelsesrige Sparekasser ikke i nogen betydelig Grad have forladt det oprindelige Virksomhedsspor, saa maa det dog tillige bemærkes, at neppe noget Institut kan frigjøre sig for den Bebrejdelse

*) Vore Sparekasser og deres Virkemaade. Af V. Falbe Hansen, Professor i Nationaløkonomi. Kjøbenhavn. I Kommission hos G. E. C. Gad.

Vore Sparekasser og den foreslaaede Sparekasseforening.

Af Sparekassedirektør **F. Krag.**

I sit nylig udgivne Skrift «Vore Sparekasser og deres Virkemaade» *) har Prof. Falbe Hansen udtalt, at det ikke er med ganske Urette, at man bebrejder Sparekasserne, at en væsenlig Del af de vanskelige Pengeforhold maa tilskrives dem paa Grund af deres Penge-dispositioner. Man maa vistnok give Forfatteren Medhold heri, idet det maa erkjendes, at Sparekasserne i Almindelighed i Tidens Løb have tabt noget af deres oprindelige Karakter som udelukkende Forvaltningssteder for opsparede Kapitaler og lidt efter lidt ere gaaede over til at blive Instituter med det Øjemed indenfor sig at samle saa mange til Indskydelse bestemte Midler som muligt uden Hensyn til om disse Midler i Virkeligheden egne sig til Modtagelse i en Sparekasse eller ikke. Om det nu end maa erkjendes, at enkelte navnlig af de større og mere indflydelsesrige Sparekasser ikke i nogen betydelig Grad have forladt det oprindelige Virksomhedsspor, saa maa det dog tillige bemærkes, at neppe noget Institut kan frigjøre sig for den Bebrejdelse

*) Vore Sparekasser og deres Virkemaade. Af V. Falbe Hansen, Professor i Nationaløkonomi. Kjøbenhavn. I Kommission hos G. E. C. Gad.

over en Del af Indskudsmassen at have disponeret med det Formaal at søge større Fortjeneste end den, som den almindelige Anbringelse, nemlig Udlaan mod reel Sikkerhed giver, de have med andre Ord, istedetfor at indskrænke sig til at forvalte de dem anbetroede Midler, tildels optaget en Virksomhed, der nærmest ligger for Pengeinstituter i egenlig Forstand. Men naar som et af de Forhold, der navnlig have bragt Sparekasserne ind paa dette Spor, med Rette nævnes den stærkt stigende Konkurrence ikke blot med Banker med Sparekasseafdelinger, men med den overhaandtagende Mængde af Sparekasser, der nu hos os ere tilstede i et saadant Tal, at intet andet Land kan fremvise saa mange Sparekasser i Forhold til Befolkningen som vort, saa maa det paa den anden Side ikke overses, at Regeringen bærer en væsenlig Del af Skylden for, at Sparekasevirksomheden er bleven forrykket. Konkurrencen fra andre Sparekassers Side er jo fremkaldt ved, at Regeringen, uden tilstrækkeligt at have haft sin Opmærksomhed rettet paa denne Sags overordenlige Betydning for Landets økonomiske Forhold i det Hele, som det synes uden Betænkelighed har bevilget ethvert Andragende om Stempelbegunstigelse, uden hvilken en Sparekasse ikke kan virke som saadan, istedetfor at lade Indrømmelsen heraf være afhængig af, hvorvidt der i Virkeligheden kunde synes at være en følelig Trang tilstede til Oprettelse af ny Sparekasser, og hvilken Indflydelse en saadan Oprettelse maatte antages at ville have saavel i Almindelighed som lige overfor de bestaaende nærmeste Sparekasser. Kun under denne Forudsætning lader det sig forklare, at der rundt omkring paa Landet og navnlig i Jylland efterhaanden er dukket saa mange smaa Sparekasser op, af hvilke ikke faa kun virke for et eller enkelte

Sogne. Det ligger i Sagens Natur, at der for saadanne mindre Omraader ikke kan være nogen tilstrækkelig Trang tilstede for Oprettelse af Sparekasser, navnlig under de nuværende Samfærdselsforhold, hvor Adgang til hver Kjøbstad er let og Aar for Aar bliver lettere ved bedre Kommunikationsmidler. Dertil kommer, at det ikke kan være Andet, end at det mindre Virksomhedsomraade med Nødvendighed udøver en uheldig Indflydelse i Henseende til Dispositionen over de indskudte Kapitaler, idet personlige Hensyn ved disses Anbringelse paa en ganske anden Maade ville gjøre sig gjældende end Tilfældet er i de for større Distrikter virkende Sparekasser, hvor de Laansøgende som oftest ere ubekjendte for Bestyrelsen og denne derfor er mindre udsat for at bedømme en Laansøger efter Personen end efter den Sikkerhed, han er istand til at yde for Laanet. Det maa heller ikke lades ubemærket, at man i Almindelighed kan forudsætte, at Bestyrelsen for saadanne mindre Sparekasser paa Landet neppe vil være i Besiddelse af den fornødne Indsigt, naar Talen er om at anbringe nogen Del af Indskudsmassen i let realisable sikre Værdipapirer, og netop denne Omstændighed har uden Tvivl bidraget til, at ikke faa af de mindre Sparekasser have disponeret saaledes, at hele Indskudskapitalen er gjort fast ved Udlaan enten mod reel eller mod personlig Sikkerhed, saa at vedkommende Institut under de forhaandenværende vanskeligere Pengeforhold staar blottet for Midler til at opfylde de Krav paa Tilbagebetaling, der gjøres af Indskyderne. Det maa derfor i høj Grad beklages, at Regeringen i denne Henseende ikke har udvist større Forsigtighed og Tilbageholdenhed. At søge det bestaaende Misforhold hævet derved, at Stempelbegunstigelsen i Løbet af et vist Antal Aar bliver

adskillige af de mindre Sparekasser frataget, vil ikke være tilraadeligt, dels vil man ikke kunne undgaa Vilkaarlighed, naar man skal sondre imellem dem, der bør bestaa, og dem, der formentlig kunne undværes, og dels vil deraf let kunne opstaa Forstyrrelse i mange Privates økonomiske Forhold, der atter kan medføre almindelige skadelige Følger. Man maa derfor tage Forholdet som det nu engang er og se at arbejde hen til en Ordning af det Bestaaende, hvorved man kan blive istand til at raade Bod paa de Ulemper, der alt have vist sig og som sikkert ville blive end mere forøgede, dersom Sagen faar Lov til at udvikle sig videre i det uheldige Spor, den er kommen ind paa, og navnlig dersom det ikke bringes til klar Erkjendelse hos Sparekassebestyrelserne, at de fremtidig maa begrænse sig saavel hvad Modtagelse af Indskud som hvad deres Anbringelse angaar. Et rigtigt Blik herfor have de Mænd haft, der i Slutningen af forrige Aar lod udgaa en Opfordring til Bestyrelserne af de jyske Sparekasser til at sende Delegerede til et Fælledsmøde, for at Sparekasseforholdene kunde blive underkastede en almindelig Drøftelse, og ligesom det fortjener Anerkjendelse, at de have givet Impulsen til Sagens Fremkomst, saaledes fortjener det ogsaa i høj Grad Paaskjønnelse, at disse Mænd efter nærmere Overvejelse i Betragtning af denne Sags store økonomiske Betydning for hele Landet udstedte en Indbydelse til Afholdelse af et almindeligt Sparekasssemøde. Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa Forhandlingerne paa dette i Aarhus den 17. og 18. Jan. d. A. afholdte Møde, hvilke ad flere Veje ere bragte til Offenhedens Kundskab, men skal kun bemærke, at man paa Mødet vedtog i det Væsenlige et af Nationalbankdirektør Levy affattet Udkast til Beslutninger, samt at danne en Sparekasse-

forening, for hvilken der blev valgt en foreløbig Bestyrelse med det Hverv at tage Beslutningerne under forøget Overvejelse og derefter at tilstille samtlige her i Landet bestaaende Sparekasser Opfordring til at indmelde sig i Sparekasseforeningen. Bestyrelsen har nu i disse Dage ladet udgaa en saadan Opfordring, og jeg har trot, at det vilde være i Sagens Interesse om enkelte Punkter af det fremsendte Udkast til Vedtægter bleve gjorte til Gjenstand for en udførligere Omtale end det selvfølgelig har kunnet ske i Bestyrelseshenvendelsen til de enkelte Sparekasser.

Førend jeg imidlertid gaar over hertil, skal jeg forudskikke den Bemærkning, at det havde været mit Ønske, at Beslutningerne havde indeholdt en almindelig Betegnelse af, hvilke Midler man navnlig bør tilstræbe at modtage til Forrentning i en Sparekasse. Jeg er i denne Henseende i det Væsenlige enig med Prof. Falbe Hansen i, at en Sparekasses Indskud bør bestaa af de mere faste Kapitaler, som i Reglen blive hvor de indsættes, idet de udgjøre det Overskud, Sparerne kunne lægge hen fra Aar til andet, deres rørlige Kapital, hvis Rente de hæve eller oftere lade gaa til Kapitalen, men for hvis Hovedstol de foreløbig ikke have nogen Anvendelse. Heraf følger, at i Reglen kun saadanne Kapitaler bør modtages, der tilhøre Private, og at altsaa herfra er udelukket de i egenlig Forstand offentlige Penge, saasom Stifts- og Stiftelsers Midler, endvidere Penge, hvis Formaal er at virke udover den eller de Enkeltes Interesser, hvortil kunne henregnes Legatmidler. Ligesom det imidlertid er ugjærligt udtømmende at betegne, hvilke Kapitaler der egne sig til Modtagelse i en Sparekasse og hvilke dette ikke gjælder om, saaledes skal det ogsaa indrømmes, at det ikke lader sig praktisk gennemføre i hvert enkelt Tilfælde at sondre mellem faste

og ikke faste Kapitaler og at undersøge, hvorvidt en Kapital, der ønskes indskudt, er opsparret eller ikke, men naar en Sparekasses Bestyrelse anvender nogen fornuftig Kritik og navnlig foresætter sig ikke at modtage Alt, saa vil i Tidens Løb de Penge, som ikke bør høre hjemme i en Sparekasse, lidt efter lidt søge andetsteds hen, og Publikum vil selv vænnes til at fælde en nogenlunde rigtig Dom. En større Tilbageholdenhed fra Sparekassernes Side end der hidtil i denne Henseende er vist, har ogsaa i flere Retninger sin store Betydning. Modtager man nemlig uden Indskrænkning saadanne Kapitaler som de ovenfor eksempelvis nævnte, da nødsages Sparekasserne til at holde en langt større Kassebeholdning end ellers er fornødent, navnlig naar man tager i Betragtning, at disse Kapitaler, hvad Beløbenes Størrelse angaar, i Almindelighed langt overgaa de egenlige Sparepenge. Allerede heraf er et ikke ubetydeligt Tab Følgen, og dette Tab forøges endmere derved, at Sparekasserne nødsages til ad extraordinær Vej enten ved Realisation eller ved Laan med stort Offer at tilvejebringe Kapitaler til Terminerne, i hvilke deslige Indskud som oftest fordres tilbagebetalte. En Udtalelse af mig paa Aarhusmødet mod at modtage til Forrentning andre Sparekassers Penge, fandt en bestemt Indsigelse fra Prof. Falbe Hansens Side, af hvem det hævdedes, at det var en særdeles rigtig Fremgangsmaade af de smaa Sparekasser at indsætte deres Penge i de større og altsaa paa en vis Maade at optræde som disses Filialer. Saalænge den ene Sparekasse virker uden nogen-
sommelst Forbindelse med den anden, maa jeg fastholde Rigtigheden af, at hver Sparekasse disponerer selvstændigt over de den anbettede Midler og at Dispositionen ikke udøver sin Indflydelse paa Andres Dispositioner, hvad der

ikke kan undgaas, naar den større Sparekasse skal til en nærliggende Termin holde en i Almindelighed betydeligere Kapital beredt til Udbetaling til den mindre uden altsaa i den Tid, samme har indestaaet til Forrentning, at have kunnet træffe Dispositioner over den, hvorved i ethvert Fald den kan holdes skadesløs for Rentebeløbet. Kunde Forholdet forandres derhen, at en nærmere Forbindelse indtraadte og navnlig at de mindre, som paaapeget, kom til at virke som Filialer af de større, hvad jeg, der i høj Grad ønsker en i det mindste for hver Provins koncentreret Virksomhed for Sparekasserne, kunde anse for heldigt, da vilde Sagen stille sig anderledes, da vilde samtlige Midler, der indgaa i de mindre, være at betragte som indskudte i Hovedsparekassen og denne vilde da være istand til at følge Bevægelserne indenfor de mindre Sparekassers Omraader og med Sikkerhed kunne træffe de herpaa støttede Dispositioner. Uagtet Beslutningerne ikke indeholde en almindelig Betegnelse af Sparekasseindskud som de egenlige opsparede fastere Kapitaler, vil dog forhaabentlig den § 1 tilføjede Bestemmelse, at Beløb, som udtages førend de have indestaaet i 3 Maaneder, forrentes med en mindre Procent, i Praxis føre til, at løse Kapitaler søge andetsteds hen, og at den i Landets Sparekasser staaende Indskudskapital bliver i højere Grad end hidtil et paalideligt Udtryk for Nationens opsparede Kapitalformue.

Indlaansrenten er i § 1 foreslaaet til 4 pCt., og denne Rente maa under de nuværende Forhold siges at være passende. Ganske vist har man af kgl. Obligationer, der jo maa betragtes som vort sikreste indenlandske Værdipapir, et lidt større Udbytte, naar man gaar ud fra deres almindelige Kurs under normale Forhold, men man maa

ikke overse, at der altid er forbunden noget Tab ved Kjøb og Salg af Obligationer, og naar hertil kommer, at Omsætningen af saadanne Værdipapirer i Almindelighed maa siges ikke at ligge for de egenlige Sparere, hvortil jeg fortrinsvis henregner Landbostanden, saa ville disse under de nuværende Forhold kun have Grund til at være tilfredse med en Rente af 4 pCt., saa meget mere som de dog altid kunne siges at have deres Kapital til Disposition, naar de maatte faa Anvendelse for den. Sparekassernes Indlaansrente maa være stabil, der bør ikke uden den mest tvingende Nødvendighed rokkes ved den enten ved at sætte den op eller ved at lade den falde. Det er derfor aldeles forkasteligt, naar flere Sparekasser af Hensyn til, at Banker have forhøjet Indlaansrenten, have fundet sig foranledigede til ligeledes at forhøje deres Rente. For Bankerne bestemmer den til enhver Tid gjældende Diskonto Pengenes Værd, de drive Forretninger med Penge, og kunne saaledes, naar disse ere dyre, finde deres Regning ved at betale dem noget højere end ellers. En Sparekasse derimod er udelukkende et Forvaltningsinstitut og har ikke det Formaal at tjene Penge, men heraf følger igjen, at en Sparekasses Handlinger og Dispositioner ikke kunne rette sig efter de vxlende Konjunkturer, men skulle bære Præget af en mere stationær Karakter. Det er derhos en i sine Følger meget betænkelig Sag at forvænne Sparerne med en højere Rente end den, Forholdene i Almindelighed tilsige; derved drives disse mere og mere over til Utilfredshed med Udbyttet, til Higen efter højere Rente, med andre Ord til Spekulation, der bør ligge dem aldeles fjern. Vi have paa Fyn set, og det er vist andetsteds gaaet paa samme Maade, hvorledes i de paa Penge meget rigelige Aar Spekulations-

raseriet begyndte at gribe om sig mellem de egenlige Sparere, som lokkede af de i forskjellige Retninger offentliggjorte glimrende Prospektus lode sig bevæge til at tegne Aktier i hvilket som helst Foretagende, og Følgen, der fra en vis Side betragtet ikke er at beklage, er den, at Mange have tabt deres opsparede Kapital. Foruden at man saaledes i Virkeligheden ikke handler i Sparernes velforstaaede Interesse ved at give dem en højere Rente end fornøden, saa vil et saadant Skridt ogsaa af andre Grunde være i høj Grad urigtigt, idet man nemlig derved nødsages til i samme Forhold at forhøje Udlaansrenten. Forsaa vidt nu en Sparekasse har disponeret over en væsentlig Del af Indskudsmassen ved Udlaan mod Pant i faste Ejendomme, hvad saa godt som alle vore Sparekasser af nogen Betydning have gjort, da vil en saadan Forhøjelse af Prioritetsrenten nødvendigvis medvirke til en Nedgang i Ejendomsværdierne, og foruden altsaa at en Sparekasse derved svækker sin egen Sikkerhed, bidrager den til at hidføre Forhold, som, naar andre ugunstige Omstændigheder træde til, kunne blive virkelig faretruende. Indlaansrentens Stabilitet kræver i Henhold til det nys Udviklede, at den staar i et stabilt Forhold til Udlaansrenten. Da det næppe lader sig gjøre at fastsætte den samme Forskjel for alle Sparekasser, har man indskrænket sig til i Beslutningerne at bestemme, at der for Udlaan beregnes mindst $\frac{1}{2}$ pCt. højere Rente end den, Kassen giver for Indskud. Naar Talen er om vore Sparekasser af nogen større Betydning, vil jeg anse en Forskjel af $\frac{1}{2}$ pCt. for at være passende; ved den herved fremkommende Avance vil en Sparekasse være istand til at afholde sine nødvendige Driftsudgifter og tillige i Aarenes Løb at oparbejde et i passende Forhold til Indskuds-

kapitalen staaende Reservefond, der bør være tilstede og som navnlig vil faa sin Betydning ved Dækning af Tab, der opstaa af fluktuerende Kurser og af Realisation af Værdipapirer under ugunstige trykkede Pengeforhold.

Hvad Midlernes Anbringelse angaar, da bør en Sparekasses Virksomhed være rettet paa at træffe saadanne Dispositioner over de indskudte Kapitaler, at disse til enhver Tid ere tilstede i Aktiver, der give Indskyderne fuld Betyggelse. Anbringelsen bør med andre Ord ikke ske for at Sparekasserne derved kunne faa det største Udbytte og efterhaanden ophobe Fortjeneste paa Fortjeneste, men udelukkende med Indskydernes Sikkerhed for Øje. Men samtidig dermed bør man ogsaa stræbe hen til, at alle de Sparekasserne anbetroede opsparede Kapitaler, der næstefter den ved de faste Ejendomme repræsenterede Værdi, udgjøre Landets største Formue, i videste Omfang og paa den fyldigste Maade komme til en for det Hele og Almindelige gavnlig Anvendelse. Arbejdes der med virkelig Endrægtighed fra alle Sparekassers Side henimod dette Maal, da vil hele Institutionen faa en Indflydelse, hvis gavnlige og heldbringende Følger ville mærkes paa alle Omraader. Maalet naas formentlig derved, at en større Del af de i Sparekasserne indskudte Kapitaler anvendes til at støtte og fæstne Prioritetsforholdene her i Landet. For ethvert Land maa det betragtes som et uvurderligt Gode, at Ejendomsbesiddere under ikke altfor trykkende Vilkaar have Adgang til at faa en i et passende Forhold til Ejendommens Værdi staaende Kapital prioriteret i samme. Den almindelige Velstand, navnlig i et Land som vort, hvor Agerbruget er Hovederhvervet, og altsaa ogsaa den rolige Fremadskriden af Befolkningens materielle Velvære er afhængig deraf. Det er nemlig indlysende, at Mangel

paa let Adgang til at sikre sig Kapital mod betryggende Pant vil gjøre Besiddelsesstanden usikker og medføre, at tvungne Ejendomssalg hyppigt finde Sted, hvoraf atter følger en Ferringelse af Ejendomsværdierne og en Tilbagegang i Landets økonomiske Vilkaar. Tidligere vare laansøgende Ejendomsbesiddere væsenlig henviste til private Kapitaler, som de laante af Bekjendte paa første eller anden Haand. Saadanne Kapitalers Indestaaen kunde selvfølgelig ikke være blivende, idet de udlaantes indtil Laangiveren eller efter hans Død hans Arvinger fik Anvendelse for dem og da opsagde dem til Udbetaling, hvorved den paagjældende Laantager paany med forholdsvis betydeligt Offer maatte søge Kapitalen erstattet med en anden og saaledes kunde den Enkelte under uheldige Forhold og uagtet han kunde tilbyde udmærket Sikkerhed, blive udsat for hyppigt vekslede Prioritetskapitaler. Sparekasseinstitutionen har en væsenlig Fortjeneste af den heri indtraadte Forandring. Derved at de Tid efter anden disponible Kapitaler søgte Vej til Sparekasserne og saaledes mere samledes paa en Haand til videre Anbringelse, blev det muligt ved andre Kapitaler at erstatte dem, der ved Dødsfald, Ejendomskjøb eller af andre Grunde fik en øjeblikkelig Anvendelse, derved i det Hele taget, at Omvexlingen af Kapitaler havde fundet et Medium, gennem hvilket den i Almindelighed skete, forebyggedes de skiftende Prioriteter og de deraf følgende Tab og Forlegenheder for Ejendomsbesiddere, ligesom de ellers overhaandtagende Ejendomsomsætninger indskrænkedes og Ejendommene gik over til at repræsentere fastere Værdier. Det maa derfor vistnok af Alle erkjendes, at Sparekasserne, hvem den Forpligtelse utvivlsomt paahviler at disponere over Indskudskapitalerne til Almenvellets Fremme, opfylde denne Pligt ved at bi-

drage til Befæstelsen af Prioritetsforholdene. Dette kan imidlertid naas enten ved direkte eller ved indirekte Udlaan. De fleste Sparekasser have, saavidt vides, hidtil fulgt den Vej at give direkte Udlaan, altsaa mod at Debitor udsteder Panteobligation for Beløbet til Sparekassen, og naar det, hvad vistnok overalt strængt paases, iagttages, at den udlaante Kapital staar i et passende Forhold til Ejendommens paa en betryggende Maade konstaterede Værdi, saa vil en saadan Disposition tilfredsstille ethvert Krav paa Sikkerhed, som Indskyderne kunne gjøre. Jeg for mit Vedkommende har ogsaa tidligere været mest tilbøjelig til at anbringe en væsenlig Del af Indskudskapitalen paa denne Maade og Tilgangen til Fyns Stifts Sparekasse har for nogle Aar siden været saa stor, at Bestyrelsen ved Siden af at købe store Poster i forskjellige Værdipapirer, har kunnet opfylde enhver Begjæring om Laan, naar denne var støttet paa forsvarlig Sikkerhed. De senere indtraadte mindre gunstige Forhold have imidlertid vakt Betænkelighed ved i det Mindste i samme Omfang som tidligere at gjenoptage denne Udlaansvirksomhed. Naar man ser bort fra de netop for Tiden stedfindende Forhold, hvor paa den ene Side mange Laansøgere afholde sig fra at ty til Kreditforeningerne paa Grund af den lave Kurs, disses Obligationer noteres til, og paa den anden Side Ihændehavere af Kapitaler lade sig friste af den højere Rente, der tilbydes for Prioritetslaan, hvoraf Følgen har været, at ikke faa Kapitaler ere blevne tagne ud af Sparekasser for at anbringes mod Prioriteter, saa vil det vistnok mere og mere blive Tilfældet, at saadanne private Kapitaler løsgjøres fra Ejendommene og anbringes saaledes, at de til enhver Tid ere lettere disponible. Følgen heraf vil da blive den, at Begjæret efter Laan i faste Ejendomme vil

stige, hvad der atter vil bevirke, at Kreditforeningsobligationerne, da Sparekasserne under normale Forhold ikke kunne forudsættes at være istand til tilnærmelsesvis at tilfredsstille alle Begjæringer om Laan, ville falde i Kurs. Ved Indkjøb af disse Obligationer, eller med andre Ord ved indirekte Udlaan i faste Ejendomme, kunne Sparekasserne bidrage til, at Kursen holdes oppe i en nogenlunde passende Højde og at altsaa det Tab, som er forbunden med Optagelse af Laan i Kreditforeningerne bliver mindre føleligt for Laansøgerne. En enkelt Sparekasse har det naturligvis ikke i sin Magt at holde Kursen oppe, men naar for hver Provins samtlige Sparekasser arbejde mod det samme Maal, saa vilde Efterspørgslen efter Kreditforeningsobligationer i Forbindelse med det Begjær, der fra andre Sider stilledes, formentlig være stærk nok til, at der fandtes Kjøbere til hvad der blev faldt. Med Hensyn til Sikkerheden kan der selvfølgelig ikke gjøres nogen Indsigelse mod en saadan Disposition, da Kreditforeningerne ifølge deres Statuter kun maa udlaane efter et begrænset Forhold til Taxationssummen, saa at altsaa deres Obligationer maa betragtes som ligesaa betryggende som Sparekassernes egne Panteobligationer. Dertil kommer, at Sparekasserne ved saadanne indirekte Udlaan eller Kjøb af Kreditforeningsobligationer staa langt friere under ekstraordinære Forhold, der, som vi have set, med afvejlende Mellemrum indfinde sig, idet en Realisation af Obligationer lettere vil kunne foretages, uden at Vanskelighederne forøges, end Salg af Prioritetsobligationer eller Opsigelse af prioriterede Kapitaler. Ved Salg af Panteobligationer bliver Debitorernes retlige Stilling paa en Maade forrykket, idet de, i Stedet for at have Penge, som de havde al Grund til at betragte som faste og ligesaa

gode som nopsigelige, nu udsættes for, at de af dem udstedte Obligationer gaa over i Privates Eje, og altsaa for at Kapitalerne med Sandsynlighed ville blive opsagte til Udbetaling i en ikke fjern Fremtid; benytter en Sparekasse sig af det andet fornævnte Alternativ, at opsigte sine udestaaende Kapitaler, da vil den derved under forudsatte særdeles vanskelige Forhold kun bidrage til at vanskeliggøre disse i endnu højere Grad. Alt vel overvejet, turde det derfor være at anbefale, at Sparekasserne for Fremtiden ere mere tilbageholdende med Hensyn til direkte Udlaan i faste Ejendomme og i Stedet for i større Udstrækning end hidtil støtte de Institutioner, der udelukkende have denne Virksomhed.

Samtidig med at en Sparekasse har en større Del af de indskudte Kapitaler anbragt i Panteobligationer eller de med dem i Klasse staaende Kreditforeningsobligationer, bør Bestyrelsen lade det være sig magtpaaliggende, at Institutet tillige er Ihænde-haver af en efter Indskudsmassen afpasset Beholdning af sikre og til enhver Tid let realisable Værdipapirer. At Aktier og deslige Spekulationspapirer ikke bør fremtidig indkjøbes, trænger ikke til nærmere Omtale, da det følger af en Sparekasses Opgave at forvalte og ikke at søge at tjene Penge. I de foreliggende Beslutninger er det i § 2 bestemt, at ordenligvis $\frac{1}{3}$ af det samlede Indskudsbeløb samt Reservefondet skal anbringes i saadanne Papirer, og efter den Erfaring, jeg har gjort i de sidste ugunstige Aar og med den Tilbagegang for Øje, som har fundet Sted i de fleste store Sparekasser, tror jeg ikke at Forholdet bør sættes lavere. Det er utvivlsomt en af de aller væsentligste Fordringer, der bør stilles til Bestyrelsen af en Sparekasse, at den sørger for, at Institutet er i Besiddelse af et saadant Fond, hvis

Realisation man kan ty til under opstaaende Vanskeligheder. Ved Hjælp af dette vil en Sparekasse, der, naar den administreres samvittighedsfuldt og forsvarligt, maa formodes at have erhvervet Publikums Tillid, saagodtsom være sikker paa at kunne blive Herre over vanskelige Situationer og hurtigt istand til at skaffe de Kapitaler tilstede, som ere nødvendige til Udbetaling af de af Indskyderne fordrede Beløb. Men det er ogsaa det eneste Middel til at opretholde Tilliden; thi rygtes det først, at Tilbagebetaling af Indskud, selv kun ganske undtagelsesvis, er bleven nægtet, da griber Frygten for at tabe, hvad man gjennem mange Aar har opsparet, hurtigt om sig, navnlig mellem den let bevægelige Almue. En almindelig Storm mod Sparekassen for at redde sin Kapital vil da være den uudblivelige Følge, og det er jo givet, at intet Institut, der giver sig af med at forvalte anbettede Midler, vil se sig istand til uden Varsel at tilbagebetale Alt. Ser Publikum derimod, at Tilbagebetalingerne gaa som sædvanlig, da vil selv under stærkt bevægede Forhold Ligevægten hurtigt komme igjen og de udtagne Kapitaler ligesaa hurtigt finde Vejen tilbage til Sparekassen. Der er derfor saavel paa Aarhus-Mødet som af Prof. Falbe Hansen i hans fornævnte Skrift blevet lagt særlig Vægt paa, at en Sparekasse for at imødegaa en mulig Krisis, ubetinget bør være i Besiddelse af et passende, af sikre og let realisable Værdipapirer bestaaende Fond, ved hvis Salg eller Pantsættelse den hurtigt vil blive istand til at samle den til de indstrømmende Krav svarende kontante Beholdning. Ganske vist vil en Sparekasse ved en saadan hurtig Realisation af forholdsvis store Beløb i Værdipapirer lide et ikke ubetydeligt Tab, da den ved de ugunstige Tider alt trykkede Kurs end mere vil trykkes, naar der

saaledes paa engang falbydes store Poster, men Hensynet til et saadant Tab er betydningsløst ligeoverfor Hensynet til, hvad der kan resultere af, at en Sparekasse, selv kun aldeles midlertidig, udsætter Tilbagebetaling af Indskud, naar disse af Indskyderne kunne fordres. Har en Sparekasse ved Hjælp af den højere Rente, den faar af sine Værdipapirer, hvad enten disse nu bestaar af Fonds eller Panteobligationer, end den, som den giver Indskyderne, oparbejdet sig et om end mindre Reservefond, saa er [der ingen Betænkelighed ved at ty til dette for at dække de ved Realisationen foranledigede Tab, navnlig da det, som oftere fremhævet, ikke er en Sparekasses Opgave at op-hobe Fortjeneste. Ere Indskydernes Kapitaler anbragte sikkert og forsvarligt, saa behøver en Sparekasse under almindelige Forhold af Hensyn til Indskyderne egentlig ikke nogen væsenlig subsidiær Sikkerhed; et i passende Forhold til hele Indskudsmassen staaende Reservefond bør man tilstræbe, for at dette under ekstraordinære og vanskelige Forhold kan træde hjælpende til Dækning af Tab, der ville opstaa ikke af manglende Sikkerhed for de udlaante Kapitaler, men af Nedgang i Kursen paa de af Sparekassen indkjøbte Værdipapirer og af den Tilbagegang, som kritiske Tider under forskjellige Former altid ville føre med sig. Derfor bør man ikke tillægge den Omstændighed, at Reservefondet gaar tilbage i bevægede Tider, nogen synderlig Vægt, saalænge det bestaar, vil Dækning af mulig opstaaende Tab ikke komme til at gaa ud over Indskydernes Formue, og det er selvfølgelig det Hovedsagelige, at denne kan forblive uberørt og upaa-virket af alle Vanskeligheder. For at dette med Tryghed kan siges at finde Sted, bør Reservefondet ligesaavelsom

den Fondsbeholdning, der er indkjøbt for Indskudskapitaler, være repræsenteret ved sikre og let realisable Værdipapirer.

Naar man gaar ud fra, at det er rigtigt, hvad ovenfor er udviklet om Beskaffenheden af de Midler, som en Sparekasse fortrinsvis bør modtage, nemlig at det er Sparernes fra Aar til andet opsparede Overskud, der i Reglen ved Indskydelsen er bestemt at skulle blive inde- staaende i en ubestemt Fremtid, altsaa de mere faste Penge, saa maa det ogsaa indrømmes, at den Nytte, som disse Penge skulle gjøre, bør søges i, at de anbringes i Overensstemmelse med deres Karakter, de bør med andre Ord finde en varigere Anbringelse. Principielt har jeg derfor været imod, at Sparekasser yde Laan mod haand- faaet Pant eller mod Kaution, Laan, hvis Formaal i Al- mindelighed er at bringe den Paagjældende ud over mid- lertidige Forlegenheder, og hvis Tilbagebetaling derfor bør ske i forholdsvis kort Tid. Den, der søger et saa- dant Laan, tyer til det Institut, der enten vil laane ham det største Beløb eller tilbyder dette paa de mindst tryk- kende Vilkaar; der tilsigtes en egentlig Pengeforretning, hvis Afslutning nærmest hører hjemme i en Bank og ikke i et Forvaltningsinstitut. Dertil kommer, at man ved Ud- laan mod Kaution forlader den reelle Sikkerhed. At be- dømme en Persons økonomiske Stilling er altid en meget vanskelig Sag, dertil udkræves en saadan Følgen med Vedkommendes hele Færd og Virken, at man ikke kan forudsætte, at en Sparekasses Bestyrelse vil være istand til at fælde en blot nogenlunde begrundet Dom, hvilket derimod en Bank langt sikrere vil kunne, idet den maa formodes at være bekjendt med Debtors og Kautionisters Forretningsførelse, Omsætninger og Forbindelser. Paa Aarhusmødet var hele denne Udlaansvirksomhed Gjen-

stand for en indgaaende Diskussion, og det blev navnlig af Hensyn til den store Nytte, som Ydelsen af saadanne mindre Laan gjør, med overvejende Majoritet vedtaget, at Sparekasser fremdeles som hidtil kunne udlaae mod haandfaaet Pant og mod Kaution, for de sidstnævnte Laans Vedkommende dog med en væsenlig Indskrækning i Henseende til Laaneløbenes Forhold til Indskudskapitalen og mod Tilbagebetaling af Laanet i ét Aar fra dets Stiftelse, hvilket Bestyrelsen igjen har foreslaaet modificeret for de Sparekasser, der kun virke i et eller flere Sogne.

Et Afstemningspunkt, paa hvilket der paa Aarhusmødet fra meget indsigtfulde Mænds Side blev lagt særdeles Vægt, angik en Begrænsning af det Beløb, som maa indsættes paa en enkelt Konto, og en Indskrækning af den i de fleste større Sparekasser stedfindende Tilbagebetaling uden forudgaaet Opsigelse af Indskud af hvilken som helst Størrelse. I det Forslag, der blev lagt til Grund for Forhandlingerne paa Mødet, fandtes den Bestemmelse, at en Konto skulde afsluttes for yderligere Indskud, naar der paa samme indestod et Beløb af 3000 Kroner, og at Tilbagebetaling af Summer paa 500 Kroner og derover krævede $\frac{1}{4}$ Aars Opsigelse. Oprindelig have vistnok de fleste Sparekasser i deres Statuter haft Bestemmelser i lignende Retning, sigtende til at forebygge Forlegenheder, fremkaldte ved mange samtidig indstrømmende Forlangender om Tilbagebetaling af Indskud, men i Tidens Løb ere saadanne Bestemmelser enten ligefrem ophævede eller ikke blevne overholdte, saa at det Almindelige, saa vidt vides, nu er, at Sparekasserne udenfor Terminerne paa Anfordring tilbagebetale, hvad Indskyderne forlange. Jeg er ikke blind for, at der heraf under ekstraordinære Forhold kan opstaa store Vanskeligheder, men paa den anden

Side forekommer det mig at have sine Betæneligheder at rokke ved den Praxis, der i denne Henseende har udviklet sig, og som, vel at mærke, har arbejdet sig ud over de tidligere gjældende indskrænkende Bestemmelser, da en saadan Praxis altid mere eller mindre hviler paa Krav, som de her i Landet stedfindende Formues- og Omsætningsforhold med Nødvendighed have stillet. Det er ogsaa betænkeligt at give Bestemmelser, hvis Omgaaen man aldeles umuligt kan forebygge, og som i deres Følger let kunne, ja ofte ville, føre til, at Indskydere, der af en eller anden Grund have faaet øjeblikkelig og nødvendig Brug for en større Kapital, ad anden Vej og med betydeligt Offer maa skaffe sig denne, uagtet de selv besidde samme. Det vil saaledes føre til, hvad vi netop paa Grund af den uhindrede Adgang til at faa tilbagebetalt en Kontrabogs Paalydende, hidtil have været fritagne for, at Kontrabøger pantsættes til Folk, der kunne siges at leve af Andres ofte kun forbigaaende Forlegenheder, og hvis Vilkaar for Udlaan i Almindelighed ere højst ubillige. Da jeg imidlertid maa erkjende, at det under visse Eventualiteter kan have sin store Betydning, at en Sparekasse ikke har en obligatorisk Forpligtelse til uden Varsel at tilbagebetale Alt, der kræves, saa har jeg kunnet slutte mig til det paa Aarhusmødet vedtagne Ændringsforslag, hvorefter en Bestyrelse for Udbetaling af Summer paa 2000 Kr. og derover kan forbeholde sig 6 Maaneders Opsigelse, idet jeg er gaaet ud fra, at en Bestyrelse kun under Forhold, som den ikke paa anden Maade kan beherske, vil benytte sig af det tagne Forbehold. Til nærmere Forklaring er det i Beslutningerne foreslaaet tilføjet, at det heraf følger, at der ikke i noget Halvaar med kortere Varsel end 6 Maaneder kan fordres udbetalt

udover 2000 Kr. paa en Sparekassebog, hvorhos Summen for Sparekasser, der virke for et eller enkelte Sogne, er foreslaaet nedsat til 200 Kr.

Hvad angaar Regnskabet og dets Form, da skal det kun bemærkes, at samme bør aflægges i en saa let fattelig og anskuelig Form, at enhver Lægmand uden Vanskelighed kan sætte sig ind deri, og det bør navnlig ved første Øjekast fremgaa, hvor stort et Beløb Indskudsmassen udgjør og paa hvilken Maade den er anbragt. Den Form, i hvilken Københavns Sparekasse aflægges sit Regnskab, tilfredsstillende efter Bestyrelsens Formening enhver Fordring paa Tydelighed og Klarhed, og er den derfor foreslaaet benyttet af de Sparekasser, der tiltræde Foreningen. Et Spørgsmaal, der har en ikke ringe Betydning, er det, hvorvidt de af Sparekassen indkjøbte Værdipapirer i Regnskabet bør opføres til den Kurs, til hvilken de ere noterede paa Afslutningsdagen. Paa Aarhusmødet syntes det at være den almindelige Mening, at man ikke burde foretage de heraf følgende ofte større Af- og Tilskrivninger, hvorved Status under stærkt bevægede Tider vilde blive underkastet store Svingninger, hvad der igjen let kunde føre til en fejlagtig Opfattelse hos Publikum af Sparekassens økonomiske Forfatning. Skjønt man ikke kan frakjende denne Grund nogen Betydning, har Bestyrelsen dog ikke kunnet tillægge den en afgjørende Vægt. Hovedsagen og Udgangspunktet i den her omhandlede Henseende er og bør være, at en Sparekasse ikke i sit Regnskab opfører ikke eksisterende Værdier, hvad der ofte vil blive Tilfældet, dersom Værdipapirerne opføres til en anden Kurs end den, de staa i ved Regnskabets Afslutning. Naar man ikke opstiller en saadan bestemt Regel, saa er det omtrent det Samme som ingen at have, thi det er altid en

Skjønssag, hvilken Værdi man skal tillægge et Papir, naar man afser fra den Værdi eller den Notering, der er givet paa den Tid, da Ansættelsen foregaar. Fristelsen til under trykkede Forhold at se hen til Værdien fra bedre Tider er for stor til, at man ikke skulde give efter for den, og dette vilde da føre til en Overvurdering af Sparekassernes Forfatning, med andre Ord, Regnskabet vilde bidrage til at give Publikum en fejlagtig Opfattelse af den virkelige Status, hvad der under indtrædende vanskelige Forhold med god Grund vil kunne og ogsaa vil blive bebrejdet Bestyrelsen.

Jeg skal nu til Slutning gaa over til det Spørgsmaal, hvorvidt det kan forudsættes, at den større Del af de her i Landet bestaaende Sparekasser kan antages at være villig til at gaa ind i den paatænkte Forening og derved indordne sig under de Regler, der gennem denne maatte blive fastslaaede som bindende Norm for de enkelte Sparekassers fremtidige Virksomhed. Naar man ser hen til den højst forskjellige Maade, hvorpaa Sparekasserne for Tiden virke, og som nærmere fremgaar af den af statistisk Bureau i forrige Aar udgivne Oversigt over Landets Sparekasser i Aarene 1868—74, saa kan man mulig ikke uden Grund befrygte, at ikke faa af Sparekassebestyrelserne ville vægre sig ved at slutte sig til Foreningen. Forholdet har nemlig hidtil været det, at Bestyrelserne med den mest ubundne og uindskrænkede Frihed paa egen Haand have kunnet træffe Bestemmelse om Anbringelse af de dem anbetroede Kapitaler, om Kjøb og Salg af hvilke-somhelst Værdipapirer, om Gaver, saavel til almennyttige Formaal som til Formaal, hvis Fremme er en Sparekasse aldeles uvedkommende. Det kunde derfor gaa her som overalt, hvor der paatænkes Gjennemførelse af Indskrænk-

ninger, man vil modsætte sig at give nogen Del bort af den viddudstrakte Myndighed, der nu ligger i Bestyrelsens Haand. Jeg kan imidlertid ikke Andet end tro, at en alvorlig Overvejelse af Sagen vil bringe de fleste Bestyrelser, og navnlig Bestyrelserne af de større Sparekasser, til at betragte en Sparekasses Stilling og Virksomhed paa en noget anden Maade end de hidtil have gjort. Det er ovenfor sagt, og det kan ikke ofte nok gjentages, at enhver Sparekasse af nogen Betydning har den Forpligtelse, at de den anbetroede Midler, der for samtlige Sparekassers Vedkommende udgjøre en væsenlig Del af Nationens Formue, komme Landet tilgode paa en virksom og fyldig Maade, selvfølgelig med streng Iagttagelse af Indskydernes Sikkerhed, en Betragtning, som, naar man ser hen til de i flere Sparekasser trufne Dispositioner, ikke kan have været den overalt ledende. Man kan mulig have delte Meninger om, ved hvilke Dispositioner dette Maal bedst naas, og om de i Beslutningerne antydede netop ere de rigtigste, men om Forpligtelsen til at arbejde henimod dette Maal bør der fornuftigvis ikke herske forskellige Anskuelser. Er dette givet, maa Alle vistnok ogsaa være enige i, at skal Formaalet opnaas, kan dette kun ske ved at der tilstræbes en paa fornuftige Principer begrundet Ensartethed i Dispositionerne, men en saadan Ensartethed kræver en Sammenslutning mellem de enkelte Sparekasser. Det er saa langt fra, at en Sammenslutning kan antages at blive til Skade for de enkelte, idet det tvertimod maa betragtes som givet, at Publikum med større Tillid vil søge til de Instituter, som ved at tiltræde Foreningen have vist at ville underordne sig under visse bestemte Regler og derigjennem virke hen til det Heles Vel, fremfor til dem, som kun have Blikket henvendt paa deres

egen ubundne Stilling. Følgen heraf turde da blive en fortsat Tilbagegang for de Sparekasser, som holde sig ude fra Foreningen, ligesom det ogsaa vil kunne forudsættes, at de Sparekasser, som slutte sig til samme, ville finde en beredvilligere Støtte der, hvorfra en saadan under indtrædende vanskelige Forhold bør kunne ventes. Om nu end Gjennemførelsen af de foreliggende Beslutninger kan gribe stærkt forandrende ind i de Forhold, der finde Sted i flere Sparekasser, hvis Tal forøvrigt vil blive forholdsvis ringe, saa maa det paa den anden Side vel erindres, at Tiltrædelse til Foreningen ikke medfører, at de enkelte Sparekasser strax ved Tiltrædelsen skulle følge samtlige vedtagne Regler. Bestyrelsen har ikke overset, at en saadan hovedkulds gennemført Forandring vil kunne medføre betænkelige Følger, navnlig for de Sparekassers Vedkommende, som hidtil have bundet saagodtsom samtlige indskudte Kapitaler ved Udlaan enten mod reel eller personlig Sikkerhed; her er ikke Tale om en pludselig Indførelse af noget Nyt, men derimod kun om en successiv Arbejden henimod de Regler, man har anset for rigtigt at følge. Det bør endnu bemærkes, at hvad der i Beslutningerne er forslaaet som bindende Norm for de Sparekasser, der slutte sig til Foreningen, heller ikke kan anses som uforanderligt. Et Grundlag, paa hvilket de fleste Sparekasser kunne mødes, maa være tilstede, og efterhaanden som Erfaringen maatte tilsige Modifikationer som ønskelige, ville saadanne kunne indføres efter Overvejelse og Beslutning af den Myndighed — sandsynligvis en Plenarforsamling, — i hvis Haand det maatte blive lagt at træffe almindelige Bestemmelser. Sparekassebestyrelserne maa vel tage i Betænkning, at der nu, da Sagen engang er kommen frem, og da det af indsigt-

fulde og sagkyndige Mænd er blevet paavist, at den hele Maade, hvorpaa Sparekasseinstitutionen, som den bestaar, virker, er mindre fyldestgørende, og at Sparekasserne netop ved deres uensartede Dispositioner have hidraget til Fremkomsten af de for Tiden stedfindende ugunstige Pengeforhold, med Nødvendighed vil blive krævet en Forandring ad den ene eller den anden Vej. Den simpleste og den Vej, som sikrest vil føre til Maalet, er den, at der gennem Lovgivningsmagten gives visse bestemte Regler for Sparekassernes Bestyrelse, og at der fra Statens Side bliver ført en virksom Kontrol med, at saadanne Regler ufravigelig overholdes. Da vil enhver Modstand ophøre, idet Følgen for de Sparekasser, som ikke ville underordne sig de lovbestemte Regler, vil blive den, at de i Løbet af en vis Tid ville miste den Stempelbegunstigelse, som er en Betingelse for deres Bestaaen. Men ligesom hele Sparekasseinstitutionen hidtil har hvilet og er baaren frem paa et Frivillighedens og Tillidens Grundlag, der, det være sagt med fuld Paaskjønnelse, ikke i noget Tilfælde er blevet rokket ved en mindre hæderlig Bestyrelse, saaledes burde ogsaa Reformen af det Bestaaende helst gennemføres paa samme Grundlag, uden Lovgivningsmagtens Mellemtkomst.

Odense i Maj 1878.

Ann. Efter at ovenstaaende Artikel indsendtes, have Forholdene paa flere Steder vist sig ikke at være overensstemmende med Forf.s Forudsætning. Det er derfor sandsynligt, at den Ordning, der paa Aarhus-Mødet ansaas for fyldestgørende, ikke vil blive gennemført saaledes som paatænkt, men at Lovgivningsmagten nu vil tage Sagen i sin Haand; — dog vil en Sparekasse-Forening ikke derfor blive overflødig. Red. har ment, at en Udtalelse fra en anset Sparekassedirektør og et Medlem af den nu nedsatte Sparekasse-Kommission vilde være i Sagens Interesse.

Red.